

บทที่ 1

บทนำ

สภาพปัญหาทั่วไป

ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องชาวจีนอพยพ นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบัน ใให้กับประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีการติดต่อใกล้ชิดกับประเทศจีนมาเป็นเวลานาน รายงานจากสำนักข่าวสารธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ประจำปี 2514 มีชาวจีนโพ้นทะเลถึง 18 ล้านคน¹ ทั่วโลก ดังนั้น ผลกระทบที่เกิดจากชาวจีนโพ้นทะเลทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองในแต่ละประเทศย่อมเกิดขึ้นมากบ้างน้อยบ้างตามจำนวนปริมาณชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่

สำหรับในกรณีของประเทศไทย บทบาทและความเคลื่อนไหวของชาวจีนในประเทศไทย เป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะในประเทศไทยนั้นมีชาวจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากในทุกชุมชนที่มีความเจริญ เป็นชาวจีนทั้งที่ ได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมายหรือยังอยู่ในลักษณะของต่างด้าวหรือลักษณะของผู้หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย การเคลื่อนไหวแต่ละครั้งจึงมีผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยโดยตรง ทั้งจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตจนกระทั่งมาถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น เหตุการณ์อั้งยี่ ขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย การรวมตัวของกลุ่มพ่อค้าคนจีนเพื่อต่อรองผลประโยชน์ต่าง ๆ กับรัฐบาล แต่ในการศึกษาเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทยเท่าที่มีการศึกษามานั้นทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศยังมีจำนวนไม่มากนัก และขอบเขตของการศึกษายังไม่กว้างขวางครอบคลุมด้านต่าง ๆ ได้ทั่วถึง เช่น ศาสตราจารย์ วิลเลียม ยอร์ช สกินเนอร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมวิทยาของมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ แห่งสหรัฐ

¹ทวี ธีระวงศ์เสวี, "สถานภาพทางกฎหมายของชาวจีนในประเทศไทย" (กทม. โปธิ์สามัคคีการพิมพ์, 2516) หน้า 1.

อเมริกาได้เขียนเรื่องเกี่ยวกับคนจีนในประเทศไทยไว้จำนวน 2 เรื่อง คือ C Chinese Society in Thailand : An Analytical History ซึ่งหนังสือเล่มนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงความ เป็นมาของสังคมชาวจีนในประเทศไทย และหนังสือชื่อ Leadership and Power in the Chinese Community of Thailand เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ให้ทราบถึงภาวะความ เป็นมาของภาวะผู้นำของชาวจีนในประเทศไทย

นางหลุยส์ มิซีสัน ซึ่งเขียนเรื่อง The Overseas Chinese เกี่ยวกับคนจีนที่อาศัย อยู่นอกประเทศจีน ตลอดจนถึงการอพยพออกนอกประเทศของชาวจีน และ กมล จันทรสร นักวิจัยชาวไทยได้นำมาศึกษาเพิ่มเติมรวมทั้งแปลจากต้นฉบับของนางหลุยส์ มิซีสัน ในหนังสือชื่อ อธิพจน์ชาวจีนโพ้นทะเล ให้เห็นถึงสภาพแง่มุมของสังคมจีนทางด้านโครงสร้าง ความเป็นอยู่ทั่วไป การร่วมเป็นสมาคมเขียนขึ้นอย่างกว้าง ๆ ไม่เจาะจง

นักสังคมวิทยา ริชาร์ด และ คัทลิน ได้ศึกษาเกี่ยวกับคนจีนในประเทศไทย และได้ เขียนหนังสือชื่อ Double Identity : The Chinese in Modern Thailand ได้วิเคราะห์ เน้นหนักไปทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีน โครงสร้างของชุมชนชาวจีน สถาบัน และกลุ่ม ผลประโยชน์ของชาวจีนในประเทศไทย

นอกจากนี้ยังมีชาวต่างประเทศเสนอบทความเกี่ยวกับคนจีนในประเทศไทยอีก เช่น วิคเตอร์ เบอร์เชลล์ เขียนเรื่อง The Chinese in Southeast Asia คร.เคนเนท ที่ แลนคอน เขียนเรื่อง The Chinese in Thailand ซึ่งก็เป็นเรื่องกว้าง ๆ เป็นส่วนใหญ่

ส่วนนักวิชาการของไทยที่ได้ศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับคนจีนในประเทศไทยที่ทำต่อเนื่อง ในระยะยาวมีน้อยมากส่วนมากทำการวิจัยเพื่อประกอบการศึกษา ได้แก่

พลกุล อังกินันท์ วิจัยเรื่อง บทบาทชาวจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรินญาของวิทยาลัยวิชาการศึกษา 2514 เนื้อเรื่องเป็นเรื่อง เกี่ยวกับชาวจีนในอดีตและบทบาททั่ว ๆ ไปของชาวจีนในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่สำคัญ ๆ ที่ได้รับการ บันทึกไว้ตามจดหมายเหตุต่าง ๆ

ณรงค์ พ่วงพิศ วิจัยเรื่อง นโยบายเกี่ยวกับการศึกษาของคนจีนในประเทศไทยใน
รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรินญาณิพนธ์ของวิทยาลัยวิชาการศึกษา 2514
เนื้อหาโดยทั่วไปมีลักษณะ เรื่องราวของชาวจีนทั่วไป เน้นการศึกษาและบทบาทของรัฐบาลไทย
ในยุคนั้นต่อการศึกษาของคนจีน

ยุพเรศ มิลลิแกน ศึกษาเรื่อง บทบาทของชาวจีนในประเทศไทย ซึ่งเนื้อหาเป็นเรื่อง
กว้าง ๆ ของชาวจีนที่อยู่ในเมืองไทยในด้านต่าง ๆ แต่ไม่ได้เจาะรายละเอียดเด่นชัดลงไปเพื่อ
ให้เห็นภาพรวม ๆ ของชาวจีนที่อยู่ในเมืองไทย

แสวง รัตนมงคลมาศ ศึกษาเรื่อง การบริหารงานของสมาคมจีน ปรินญาณิพนธ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2509 เน้นจีนแต่จีว เป็นเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างการจัดการภายใน
สมาคมจีน นอกจากนี้ยังมีผู้ศึกษาที่เขียนไว้เป็นหนังสือหรือบทความ เช่น ภูวดล ทองประเสริฐ
เขียนวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับคนจีนในแง่ประวัติศาสตร์ เสนอต่อคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา-
วิทยาลัย นายเกรียง เอี่ยมสกุล เขียนเรื่อง ลูกจีนในประเทศไทย เสนอต่อวิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักร นายพิชัย รัตนผล เขียนเรื่อง วิวัฒนาการการควบคุมโรงเรียนจีน คณะรัฐประ-
ศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2512 เน้นการจัดการทางการศึกษาของรัฐบาล
ไทยต่อคนจีน ทวี ธีระวงศ์เสรี เขียนเรื่อง สถานภาพทางกฎหมายของชาวจีนในประเทศไทย
เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ ทางกฎหมายของชาวจีนในประเทศไทย ปรินญาณิพนธ์ คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516 ข้อเขียนที่เป็นบทความได้แก่ ลิขิต ธีรเวคิน เรื่อง ชนกลุ่มน้อยใน
ประเทศไทย ซึ่งมีเรื่องชาวจีนในเมืองไทยอยู่ด้วย ลักษณะทั่ว ๆ ไป แสวง รัตนมงคลมาศ เรื่อง
อนาคตสมาคมจีนในประเทศไทย วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ ปีที่ 10 เล่มที่ 4 2513 ชัยคภัย
บุรุษพัฒน์ กล่าวถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นอย่างกว้าง ๆ

บรรพต วีระสัย รวบรวมเรื่อง ข้อมูลและสถิติเกี่ยวกับคนจีนในไทย มหาวิทยาลัย
รามคำแหง มนตรี เจนวิทย์การ เรื่อง กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในประเทศไทย วารสาร
ธรรมศาสตร์ ปีที่ 3 เล่มที่ 2 กุมภาพันธ์ 2517 เป็นเรื่อง อิทธิพลทางการค้าของคนจีนที่อยู่
ในประเทศไทย บุญสนอง บุญโยทยาน เขียนเรื่อง ใครทำให้คนจีนเป็นปัญหาในสังคมไทย
ศูนย์วิจัยปีที่ 1 ฉบับที่ 5 วันที่ 16-31 มีนาคม 2517 เป็นการวิเคราะห์สภาพสังคมใน
ขณะนั้นกับบทบาทของชาวจีนทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม บัณฑิต อ่อนคำ เรื่อง ข้อคิด

บางประการเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทย วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 4 เล่มที่ 1 มิถุนายน-กันยายน 2517 เป็นเรื่องลักษณะการแสดงความคิดเห็นต่ออิทธิพลของชาวจีนในเมืองไทยทางการเมือง ฯลฯ

เมื่อพิจารณาข้อเขียนของนักวิชาการและผู้ทำการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย การศึกษายังมีลักษณะขอบเขตกว้าง ๆ แต่มิได้ครอบคลุมถึงรายละเอียดเฉพาะด้านที่แน่นอน และเรื่องที่มีผู้วิจัยทำการศึกษาเรื่อง สมาคมจีนกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการศึกษาเพิ่มเติมจากนักวิชาการและผู้ทำการศึกษา ในเรื่องชาวจีนในประเทศไทยไว้และเป็นการเจาะลึกถึงรายละเอียดของชาวจีนในรูปสมาคมจีนที่เกี่ยวข้องทางการเมือง และเป็นการศึกษาเฉพาะเรื่อง เนื่องจากการศึกษาในอดีตเกี่ยวกับชาวจีนในไทยกับการเมืองนั้นยังไม่มีผู้ทำการศึกษาและวิจัยไว้โดยตรง ซึ่งเป็นเรื่องที่มีผลกระทบในปัจจุบันต่อทางการเมือง

สมาคมจีนกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างมากเนื่องจากปัจจุบันชาวจีนในประเทศไทยซึ่งมีอยู่ทั่วไปในชุมชนทุกแห่งที่มีความเจริญเนื่องจากชาวจีนมีนิสัยชอบทางพาณิชย์กรรม จึงเป็นผู้ที่ควบคุมเศรษฐกิจของประเทศไทยไว้ในกำมือ เกือบสิ้นเชิงทำให้ชาวจีนมีทรัพยากรที่ก่อให้เกิดอิทธิพลได้ง่ายไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ในอดีตคนจีนมักจะมีบทบาททางด้านพาณิชย์กรรมเป็นเอกเทศ มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ปัจจุบันชาวจีนรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนในรูปแบบต่าง ๆ สมาคมจีน ก็เป็นการรวมตัวอีกรูปแบบหนึ่ง ของชาวจีนในเมืองไทยซึ่งมีบทบาทนั้นก็แตกต่างกันไปตามลักษณะของผู้บริหารสมาคมจีนนั้น ๆ เนื่องจากชาวจีนเชื่อถือในเรื่องเกี่ยวกับอาวูโสและผู้นำสูงมาก ทำให้สมาคมจีนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ง่ายมากจากทรัพยากรที่มีและการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น การศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาคมจีนในทางการเมืองต่อการปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลนั้น จะทำให้สามารถศึกษาเห็นภาพได้ชัดเจน เนื่องจากมีความเกี่ยวพันกันโดยตรง มีผลประโยชน์ที่จะก่อให้เกิดการกระทบกันได้แทบทุกทางเนื่องจากชาวจีนมักจะเป็นชนส่วนใหญ่ในเขตการปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลในประเทศไทยเกือบทุกแห่งชาวจีนจึงต้องมาเกี่ยวข้องกับช่วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

จากสภาพปัญหาทั่วไปในส่วนของความเกี่ยวพันของสมาคมเงินกับการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล ผู้วิจัยจึงใคร่อยากจะศึกษาสภาพปัญหานี้ว่า

1. คนเงินในรูปสมาชิกสมาคมเงินจังหวัดพิษณุโลกซึ่งเป็นกลุ่มผลประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วมการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลจังหวัดปี 2528 โดยมีมูลเหตุใหญ่ คือสมาชิกสมาคมเงินต้องการให้มีการปกป้องและอำนวยความสะดวกประโยชน์ให้กับกลุ่มคนไข้หรือไม่
2. สมาชิกสมาคมเงินจังหวัดพิษณุโลกกับการเข้ามามีส่วนร่วมการปกครองท้องถิ่นอย่างไรซึ่งจะมีลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นรูปแบบอย่างไรในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองพิษณุโลก พ.ศ. 2528

สมมุติฐานในการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อ ดังกล่าว ผู้วิจัยใคร่ขอตั้งสมมุติฐานไว้เป็นการทดสอบในการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

1. สมาชิกสมาคมเงินจังหวัดพิษณุโลกเข้ามามีส่วนร่วมการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นอย่างดีโดยมีสาเหตุจาก ต้องการปกป้องและอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มคนเป็นสำคัญ
2. ลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมการเลือกตั้งสมาชิกเทศบาลจังหวัดพิษณุโลก ปี 2528 ของสมาชิกสมาคมเงินจังหวัดพิษณุโลกให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ แก่กลุ่มหรือบุคคลที่มีนโยบายสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกสมาคมเงินมากกว่าที่จะเข้ามาเป็นผู้บริหารโดยตรง

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาคมเงินในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล ซึ่งถ้าจะได้ทำการศึกษาให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดต้องทำการศึกษาเกี่ยวกับสมาคมเงิน และเทศบาลทั้งหมด หรือสุ่มตัวอย่างให้ได้มากที่สุด ซึ่งในการวิจัยบุคคลระดับนี้เป็นเรื่องที่ยากจะเกินความสามารถที่จะดำเนินการได้ เพราะจำกัดเรื่องทุนทรัพย์และเวลา ซึ่งผู้ที่ศึกษาควรจะเป็นหน่วยงานขนาดใหญ่มากกว่า

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้เลือกวิธีวิจัย โดยศึกษาเฉพาะกรณีโดยมีเหตุผลว่า

1. การศึกษาเฉพาะกรณีโดยผู้วิจัยเลือกสมาคมจีนและเทศบาลเมืองพิษณุโลกเป็นแม่แบบ เพื่อจะได้สามารถศึกษาข้อมูลได้โดยละเอียด และครอบคลุมข้อมูลได้ทั่วถึง
2. ชุมชนจีนมีอยู่ในทุกท้องถิ่นที่เจริญของประเทศไทย มีสมาคมจีนหลายสมาคม เช่น สมาคมจีนแคะ แต้จิ๋ว ไทหล่า จีนกลาง เป็นต้น การศึกษาสมาคมจีนของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นสมาคมจีนรวม ๆ ไม่แบ่งตามเชื้อสายหรือภาษาพูด จึงไม่เป็นปัญหาที่จะเกิดความคลาดเคลื่อนในข้อมูลที่จะทำการศึกษาวิจัยมากนัก
3. เทศบาลเมืองพิษณุโลก มีลักษณะเช่นเดียวกับเทศบาลทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นด้านหน้าที่หรือโครงสร้าง และเทศบาลที่ทั่วประเทศส่วนใหญ่เป็นเทศบาลเมือง จึงเป็นการเหมาะสมที่จะใช้เทศบาลเมืองพิษณุโลกเป็นตัวอย่างศึกษาพอสมควร
4. สะดวกแก่ผู้วิจัยในการรวบรวมข้อมูลที่จะทำการวิจัยในแง่มุมต่าง ๆ เนื่องจากผู้วิจัยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลเมืองพิษณุโลกทั้งทางด้านสถานที่และตัวบุคคลผู้วิจัยคุ้นเคยเป็นอย่างดี

วิธีการศึกษาวิจัย

สำหรับวิธีการศึกษาที่จะใช้ในการศึกษาวิจัยนั้น บุคคลที่เป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษาประกอบด้วย

1. คณะกรรมการบริหารของสมาคมจีนจำนวน 18 คน จากจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด 36 คน ในช่วงปี พ.ศ.2528
2. สมาชิกสภาเทศบาลไม่ต่ำกว่า 12 คน จากจำนวนสมาชิกสภาทั้งหมด 18 คน
3. สมาชิกสมาคมจีนคนอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญว่ามีบทบาทสูงในสมาคมจีน แต่มิได้เป็นกรรมการบริหารในปี พ.ศ.2528 อีกจำนวนประมาณ 5 คน

การศึกษาจะใช้ 2 วิธี คือ

1. การศึกษาวิจัยในสนาม ผู้วิจัยจะเน้นหนักในการใช้การสัมภาษณ์เป็นหลัก
 - ก. ใช้แบบสอบถามข้อมูลทั่ว ๆ ไปของสมาชิกสมาคมจีนและเทศบาลเพื่อสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
 - ข. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะให้สัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดชัดเจนในแง่มุมต่าง ๆ ให้มากที่สุดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
2. การศึกษาจากเอกสารในข้อที่เกี่ยวกับหลักวิชาการ หลักเกณฑ์ทางกฎหมายตลอดจนข้อเท็จจริงที่ได้รับการพิสูจน์แล้ว ผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตลอดจนการอ้างอิงต่าง ๆ

การสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์เดี่ยวเป็นรายบุคคลและจัดบันทึกไว้อย่างละเอียดตามแง่มุมต่าง ๆ ที่กำหนดครบถ้วนข้อขึ้น เพื่อใช้ครอบคลุมในการพิสูจน์สมมุติฐาน การวิจัยภาคสนามจะกระทำเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก หาข้อมูลจากสมาชิกสภาเทศบาลช่วงเวลาระหว่างวันที่ 15 ตุลาคม 2529 ถึง วันที่ 10 พฤศจิกายน 2529 ช่วงที่สอง หาข้อมูลจากสมาชิกสมาคมจีนช่วงระยะเวลา วันที่ 20 ธันวาคม 2529 - วันที่ 12 มกราคม 2530 การสัมภาษณ์เดี่ยวนั้นผู้วิจัยเชื่อว่าจะทำให้ได้ข้อมูลที่แน่นอนมากที่สุดและละเอียดเนื่องจาก สามารถสอบถามได้โดยตรงจากผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลดิบที่ได้จากการศึกษาวิจัยทั้งจากแบบสอบถามทั่วไปและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์โดยแยกข้อมูลออกได้เป็น 2 ชนิดคือ

1. ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เป็นวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพโดยจะแยกออกเป็นประเด็น เนื่องจากแบบการสัมภาษณ์นั้นจะจำกัดขอบเขตให้อยู่ภายในกรอบที่กำหนดขึ้นก่อน มิฉะนั้นข้อมูลที่ได้จะสับสนและยากต่อการที่จะแยกออกมาก่อให้เกิดการคลาดเคลื่อนได้ ข้อมูลคุณภาพได้แก่เรื่องเกี่ยวกับสถานภาพภายในสมาคมจีนของสมาชิกสมาคม สมาชิกสภาเทศบาล เทศ อาชีพ ศาสนา ทัศนคติทั่วไป และความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ ที่สามารถวัดออกมาได้

2. ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งสามารถจำแนกออกมาได้ ได้แก่ จำนวนต่าง ๆ เช่น จำนวนสมาชิก จำนวนผู้ลงคะแนนเสียง อัตราส่วนและเปอร์เซ็นต์ต่าง ๆ ฯลฯ ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณนั้นได้จากแบบสอบถามทั่วไปเป็นหลัก และการสัมภาษณ์ในบางประเด็นเพื่อให้ละเอียดเพียงพอสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาเฉพาะกรณีของสมาคมจีน และเทศบาลเมืองพิษณุโลก ซึ่งน่าจะได้รับประโยชน์ทั้งในแง่วิชาการ และการบริหารงาน พอสรุปไปได้ คือ

1. จะช่วยชี้ให้เห็นพฤติกรรมทางการเมืองของคนจีนพอสมควรจากการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทางการเมืองต่อไป
2. การวิจัยจะเป็นการช่วยขยายความรู้เกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น ในข้อเท็จจริงในบางแง่มุมเป็นประโยชน์ในการศึกษาพัฒนาท้องถิ่นและการศึกษาวิชาการเกี่ยวกับท้องถิ่นต่อไป
3. เป็นทางสำคัญในการศึกษาและปรับปรุง การปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลให้ได้ตรงเป้า และให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

นิยามศัพท์ในการวิจัย

สมาคมจีน

หมายถึง การรวมกลุ่มของคนจีนที่ร่วมกันจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย มีโครงสร้างการบริหารที่แน่นอน มีจุดประสงค์เหมือนกันและต่างกันไป โดยกิจกรรมที่ดำเนินการไม่ขัดต่อกฎหมาย

การมีส่วนร่วมทางการเมือง

หมายถึง การกระทำใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดหรือไม่มีต่อเมืองหรือฉับพลัน ถูกต้องหรือผิดกฎหมาย มีผลกระทบทุกด้านหรือบางส่วนในทุกระดับของการเมืองของบุคคล

การปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาล หมายถึง การปกครองระดับท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด จำลองจากระบบรัฐสภา มีการเลือกตั้ง

ฝ่ายนิติบัญญัติและให้ฝ่ายนิติบัญญัติตั้งฝ่ายบริหารและ
ควบคุมดูแลการบริหารงาน ส่วนราชการควบคุมเรื่อง
งบประมาณและระเบียบเท่านั้น

การเสนอเรื่อง

วิทยานิพนธ์ที่ผู้วิจัยจะจัดทำได้แบ่งเป็นบท แต่ละบทมีเค้าโครงเรื่องดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงสภาพปัญหาทั่วไป วัตถุประสงค์สมมุติฐาน ขอบเขตในการ
ศึกษา วิธีการศึกษา วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาวิจัย นิยมศัพท์
ในการวิจัย การเสนอเรื่องและแนวความคิดหรือทฤษฎีที่ใช้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมทาง
การเมือง และแนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่มอิทธิพลหรือกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งเป็นกรอบสมมุติฐานที่ตั้ง
ขึ้นจากวัตถุประสงค์และสภาพปัญหาทั่วไป ผู้วิจัยจะนำแนวความคิดนักทฤษฎีตะวันตกและของ
ประเทศไทย พอสมควรที่มีแนวความคิดแนวเดียวกันในการกำหนดกรอบสมมุติฐานดังกล่าว

บทที่ 2 ประกอบด้วย การจัดตั้งเทศบาลเมืองพิษณุโลก สภาพทั่วไปของเทศบาล
เมืองพิษณุโลก การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองพิษณุโลกปี พ.ศ.2528 และเรื่องเกี่ยวกับ
สมาคมจีน โดยกล่าวถึงการรวมตัวตั้งสมาคมจีนในประเทศไทย การจัดตั้งสมาคมจีนจังหวัดพิษณุโลก
การบริหารงานโดยทั่ว ๆ ไป

บทที่ 3 เป็นการรวบรวมข้อมูลและบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาคม
จีนต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลจังหวัดพิษณุโลก ปี พ.ศ.2528 ซึ่งได้จากข้อมูล แบบสอบถาม
การสัมภาษณ์ และเอกสารต่าง ๆ

บทที่ 4 เป็นการสรุปข้อมูลและพิสูจน์ผลที่ได้ค้นพบทั้งหมดตามสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้
และเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับปัญหาและการแก้ไขพอสังเขป

ทฤษฎีและแนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา

การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบอบการเมืองประเทศที่ได้พัฒนาแล้ว ซึ่งในระบบการเมืองสมัยใหม่ต่างยึดถือเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นพื้นฐานสำคัญในการปกครองและการพัฒนาการเมือง นอกจากนี้ในประเทศที่ยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นหลักในการปกครองยึดหลักการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ก็จำเป็นต้องส่งเสริมให้ประชาชนภายในประเทศเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและโดยใช้การมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้เองที่ผู้ปกครองอ้างในความชอบธรรมของอำนาจ²

ในที่นี้จะกล่าวถึง แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแง่ของความหมายรูปแบบต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ปัจจัยต่าง ๆ ที่ชักจูงบุคคลมีส่วนร่วมทางการเมืองในแง่ต่าง ๆ ลักษณะของการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อสร้างกรอบแนวความคิดที่จะใช้เป็นแนวในการวิจัยให้ชัดเจน

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในส่วนเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง นักรัฐศาสตร์ได้ให้ความหมายไว้กว้างขวางหลายแง่มุม ยังไม่มีการสรุปความหมายที่แน่ชัดของการมีส่วนร่วมทางการเมือง คำนิยาม เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่น่าสนใจมีดังนี้

ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศกำลังพัฒนาไว้ดังนี้³

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำของประชาชนแต่ละบุคคลที่มีความมุ่งหมาย เพื่อจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดย Huntington and Nelson ได้กำหนด

² สตีเฟน พุทธุน, ทฤษฎีพัฒนาการเมือง (กทม. รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2528), หน้า 131

³ Samuel P. Huntington and Joan M. Nelson, No Easy Choice : Political Participation in Development Countries (Cambridge : Harvard university Press, 1976)

ขอบเขตความหมายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง เฉพาะการกระทำ ไม่รวมถึงทัศนคติ เป็นการกระทำของผู้มีส่วนร่วมที่เป็นประชาชนทั่วไป ไม่ใช่ชนักการเมืองอาชีพ อันได้แก่ ผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง กิจกรรมทางการเมืองของผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประชาชนโดยทั่วไปนั้นจะมีลักษณะที่ไม่ต่อเนื่อง เป็นช่วง ๆ เวลา โดยเฉพาะช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งเป็นการกระทำที่ไม่เต็มเวลาและเป็นบทบาทรองจากบทบาทอื่น ๆ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังหมายความเฉพาะการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้ปกครอง ซึ่งมีความชอบธรรมในการตัดสินใจแย่งสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม ไม่รวมถึงการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อกดดันหรือมีอิทธิพลต่อกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองและไม่ว่ากิจกรรมหรือการกระทำนั้นจะสำเร็จผลหรือไม่ ก็ถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจเป็นไปได้ด้วยจิตสำนึกทางการเมืองของแต่ละบุคคล หรือถูกชักจูงระดับพลังให้เข้าร่วมก็ได้

L.W. Milbrath and M.L. Goel⁴ ได้อธิบายไว้เกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าหมายถึงการกระทำของบุคคลเพื่อพยายามมีอิทธิพลหรือสนับสนุนต่อรัฐบาลและระบบการเมือง ตามความหมายนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงกินความรวมถึงบทบาทของประชาชนในการกระทำใด ๆ เพื่อมีอิทธิพลต่อผลที่ออกมาทางการเมือง

Myron Weiner⁵ ได้สรุปนิยามที่มักจะอ้างกันโดยทั่ว ๆ ไป โดยแบ่งเป็น 10 ความหมายด้วยกัน ซึ่งได้รับการยอมรับจากนักรัฐศาสตร์ทั่วไป คือ

1. การมีส่วนร่วมที่หมายถึงการกระทำในการสนับสนุนหรือการกระทำในการเรียกร้องกับผู้นำของรัฐบาลในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย หรือเผด็จการก็ได้ เช่น การออกเสียงประชามติ การร่วมชุมนุมเห็นด้วยกับการกระทำของรัฐบาล เพื่อแสดงว่าเป็นการ

⁴L.W. Milbrath and M.L. Goel, Political Participation (Chicago Rand McNally College Publishing Co., 19 7), p.2

⁵รศ.ดร.นรินทร์ เศรษฐบุตร, เอกสารหน่วยที่ 8-15 สถาบันและกระบวนการทางการเมือง ม.สุโขทัยธรรมมาธิราช, หน้า 893-895 แผลจาก

สนับสนุนของมหาชนหรือเพื่อแสดงว่ารัฐบาลมีความชอบธรรมทั้ง ๆ ที่บางที่ประชาชนก็ไม่อาจเลือกทางอื่นได้

2. การมีส่วนร่วมที่หมายถึง ความพยายามที่สำเร็จในการสร้างผลกระทบต่อการทำงานของรัฐบาล หรือการเลือกตั้งผู้นำรัฐบาลอย่างเช่น การวิพากษ์วิจารณ์ในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

3. การมีส่วนร่วมที่หมายถึง การกระทำของพลเมืองของรัฐตามที่กำหนดไว้ในตัวบทกฎหมายอย่างเช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การร่วมชุมนุมการยื่นข้อเรียกร้องและการวิ่งเต้นในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นไปตามกฎหมาย ดังนั้นการกระทำเหล่านี้เน้นที่ว่าต้องไม่ขัดกฎหมาย

4. การมีส่วนร่วมที่หมายถึง วิธีการมีตัวแทนซึ่งความหมายนี้ผู้ที่เห็นด้วยก็คือพวกที่เชื่อในระบบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ซึ่งความหมายนี้ผู้ที่ไม่เห็นด้วยก็คือ พวกที่นิยมแบบประชาธิปไตยโดยตรง

5. การมีส่วนร่วมรวมถึง ความรู้สึกผิดแผกแปลกปลอม ด้วยว่าความรู้สึกทำให้ขาดความสนใจและขาดการกระทำได้ เพราะการไม่กระทำที่มาจากความรู้สึกผิดแผกแปลกปลอมนั้น อาจก่อให้เกิดผลตามมา แต่ปัญหาที่มีให้คิดที่เราจะยึดถือปฏิบัติอย่างไรในการที่จะถือว่าการไม่กระทำอันใด ซึ่งเนื่องมาจากความรู้สึกผิดแผกแปลกปลอมเป็นการมีส่วนร่วม แต่การไม่กระทำในกรณีอื่น ๆ ไม่เป็นการมีส่วนร่วม

6. การมีส่วนร่วมนั้นเราหมายถึง การกระทำของพวกที่มีความตื่นตัวทางการเมืองมากอย่างพวกที่สมัครเข้ารับเลือกตั้งหรือพวกที่เข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง แล้วเรายังหมายรวมไปถึงการกระทำที่ดูจะมีการตื่นตัวทางการเมืองน้อย เช่น พวกที่ไม่ไปลงคะแนนเสียงแต่ก็ชอบดกเถียงพูดจากรันเกี่ยวกับเรื่องการบริหารเมืองกับเพื่อนบ้าน หรือพวกที่แสดงความคิดเห็นทางการเมือง หรือพวกที่สนใจข่าวสารทางการเมืองในสื่อสารมวลชน

7. แม้การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น มีคนมองว่าเป็นเรื่องของความต่อเนื่อง แต่ก็หมายรวมถึง การกระทำทางการเมืองที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวและมีความรุนแรงเข้าไปด้วย เช่น การเกิดการจลาจลจู่โจมหรือการพิฆาตทางการเมือง เป็นต้น

8. การมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งมองว่าต้องมีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลต่อผู้นำทางการเมืองนั้นก็ได้ไปถึงการกระทำที่ต้องการไปมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการและดำเนินงานของข้าราชการได้ด้วย

9. การมีส่วนร่วมนี้เป็นการกระทำที่จะมีผลต่อการดำเนินงานทางการเมืองในทุก ๆ ระดับ หมายถึง การดำเนินการที่มีผลกระทบต่อการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

10. การมีส่วนร่วมทางการเมือง คู่มือการปฏิบัติทางการเมือง ซึ่งอะไรจะเป็นการปฏิบัติทางการเมืองนั้นก็เป็นเรื่องที่อาจต่างกันได้ ตามกาลเทศะเวลาหนึ่งอาจจะเป็นอีกเวลาหนึ่งอาจไม่เป็นหรือท้องถิ่นอาจถือว่าเป็น แต่ในอีกดินแดนหนึ่งอาจถือว่าไม่เป็นก็ได้

จากคำนิยามต่าง ๆ ที่รวบรวมมานี้ Myron Weiner ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เขาใช้นั้น หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ และไม่ว่าจะมีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือไม่และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐหรือต่อการบริหารงานของรัฐหรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ไม่ว่าจะ เป็นในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ตาม

จากความหมายของ Myron Weiner ทั่วไป เราสามารถแยกดูเป็นข้อ ๆ ได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีลักษณะดังนี้

1. การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจ และถือว่าความเต็มใจเป็นเงื่อนไขที่สำคัญนั้นคือ จะมีใช่การกระทำที่เกิดจากการถูกบังคับ
2. มีการกระทำเกิดขึ้น แต่ก็ไม่ได้เห็นผลที่เกิดขึ้นว่าจะต้องประสบความสำเร็จหรือไม่
3. การกระทำจะจัดขึ้นอย่างมีระบบหรือไม่มีก็ได้
4. การกระทำดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือจะเกิดต่อเนื่องกันก็ได้

5. การกระทำที่ว่าจะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ได้
6. การกระทำนั้นต้องหวังผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐบาล หรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ฉะนั้นผลที่หวังจึงอยู่ที่การเลือกนโยบาย หรือเลือกตัวบุคคลหรือเลือกตั้งนโยบายและตัวบุคคล
7. ผลที่หวังจากการกระทำทั้งในเรื่องนโยบายหรือตัวบุคคลนี้ จะเป็นเรื่องการเมืองระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ได้

Norman Nie and Verba⁶ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องเป็นเรื่องกิจกรรมของพลเมืองเฉพาะบุคคลรวมทั้งผู้ที่ไม่กระตือรือร้นต่อกฎเกณฑ์ แต่ร่วมทางการเมืองโดยอาชีพ รวมทั้งเจ้าหน้าที่รัฐบาล เจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและนักหาเสียงอาชีพ เป็นกิจกรรมซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อรัฐบาลทั้งในด้านการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่รัฐบาลหรือการเลือกการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐบาล และเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมต่อการปกครองโดยกระทำกิจกรรม

โดยสรุป จากนิยามความหมาย ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งรวบรวมจากนักรัฐศาสตร์ต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในที่นี้เพื่อเป็นกรอบในการวิจัย แยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง การกระทำที่มีผลต่อการดำเนินงานทางการเมืองในทุก ๆ ระดับทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องมีลักษณะที่เป็นการกระทำไม่รวมถึงทัศนคติและเกิดขึ้นด้วยความเต็มใจหรือถูกชักจูงจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง จะถูกต้องตามกฎหมายหรือผิดกฎหมายจะมีการกระทำเป็นระบบหรือไม่ก็ได้ และไม่เน้นผลที่เกิดขึ้นว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ก็ตาม

⁶ Norman H. Nie and Sidney Verba, "Political Participate" in Fred I. Greenstein and N.W. Polsky, The Handbook of Political Science, Volume 4 (Reading Massachusetts : Adison Wesley, 1975), pp.2-3.

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องเป็นการกระทำของบุคคลที่เป็นประชาชนทั่วไป และนักการเมืองอาชีพที่พยายามจะมีอิทธิพลเหนือผู้ปกครองทุกด้านทั้งในด้านการเลือกตั้งผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ การเลือกสรรกระทำของเจ้าหน้าที่ การเลือกนโยบายในการบริหารงานและเข้ามา มีส่วนในการปกครองโดยกระทำกิจกรรม

4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองต้องเป็นการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายต่อผู้ปกครองไม่ รวมถึงการแสดงออกเพื่อคัดค้านหรือมีอิทธิพลต่อกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เนื่องจากการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ของกิจกรรมทางการเมือง หลายอย่างรวมกันอยู่ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ต่างก็มุ่งที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของ รัฐบาลทั้งสิ้น รูปแบบต่าง ๆ ของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละสังคมอาจเน้นแตกต่างกันไป นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ได้สรุปไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.นรนิติ เศรษฐบุตร ได้ศึกษาและสรุปแนวความคิดของ Nie and Verba และ Huntington and Nelson ซึ่งมีแนวความคิดที่ใกล้เคียงกัน โดย Huntington and Nelson ได้เสนอรูปแบบที่ซ้ำกัน Nie and Verba เพียงแต่ได้เพิ่ม รูปแบบการกระทำที่อาจผิดกฎหมาย และรุนแรงด้วย แยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. การออกเสียงเลือกตั้ง (Voting) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ประชาชนจำนวนมาก เข้าร่วมได้ และในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จะได้ปฏิบัติอยู่เสมอ รูปแบบ นี้เป็นรูปแบบที่ถูกต้องตามกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อิทธิพลหรือแสดงออก ซึ่งเจตจำนง ในการเลือกตัวแทน หรือเลือกนโยบาย วิธีการนี้จะมีสำคัญก็ต่อเมื่อการเลือกตั้ง เป็นเครื่องตัดสิน ชี้ขาดว่า ใครจะเป็นรัฐบาลหรือผู้กำหนดนโยบายแต่ละระดับ

2. การรณรงค์หาเสียง (Campaign activity) กิจกรรมในเรื่องนี้ก็คือป้าย ๆ กับรูปแบบที่หนึ่ง และอยู่ในกระบวนการเลือกตั้งด้วย แต่การที่ใครคนใดเข้าร่วมในการรณรงค์ หาเสียงนั้น จะทำให้การกระทำของเขามีผลมากกว่าการไปออกเสียงแต่อย่างเดียว เพราะจะมีผลกระทบต่อกระแสหรือผลในการเลือกตั้งทั้งมวล และส่งผลไปถึงการกำหนดนโยบายหรือ

เลือกรัฐบาลได้ ฉะนั้นการเข้าร่วมในการรณรงค์หาเสียงจึงเป็นกิจกรรมที่กินเวลา และต้องใช้ความตั้งใจมาก ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมนี้มีจำนวนร่วมน้อยกว่าการออกเสียงเลือกตั้ง

3. การกระทำของแต่ละบุคคลเป็นเอกเทศต่อปัญหาการเมืองและสังคม (Particularized contacts) ในกรณีนี้ก็หมายถึงเอกชนได้ริเริ่มทำการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เฉพาะของตัวเองหรือของครอบครัว หรือในบางทีก็เรื่องเกี่ยวกับปัญหาส่วนร่วมของบ้านเมือง แต่ทว่าเป็นการติดต่อโดยเอกชน อย่างเช่น ราษฎรโดยส่วนตัวได้ติดต่อกับผู้แทนราษฎรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อแสดงความเห็นและเรียกร้องให้ผู้แทนราษฎรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐพิจารณาปัญหาที่เขาเสนอ

4. การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม (Cooperative activity) ที่แสดงออกต่อปัญหาการเมืองและสังคม แบบนี้ก็ไม่อยู่ในกระบวนการเลือกตั้ง แต่กิจกรรมอย่างนี้จะ เป็นของกลุ่มและหมู่คณะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปัญหาสังคมและการเมือง ในกรณีนี้ราษฎรจะไม่กระทำการโดด ๆ อย่างแบบที่สม แต่จะทำงานกันเป็นหมู่คณะ เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกระทำของรัฐบาล

5. กิจกรรมที่ใช้ความรุนแรงและเป็นการกระทำที่อาจผิดกฎหมาย หรือเปลี่ยนผู้นำทางการเมือง นั่นก็คือการก่อความวุ่นวาย การพิฆาตผู้นำทางการเมือง

Almond กับ Powell ได้จำแนกรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ค่อนข้างละเอียดกระจำจัด และครอบคลุมเนื้อหาโดย Almond และ Powell ได้แบ่งรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ แบบพิธีการ (Conventional) กับแบบไม่เป็นพิธีการ (Unconventional) และในแต่ละรูปแบบยังจำแนกออกเป็นแบบย่อย ๆ ดังนี้⁷

⁷ Almond and Powell Comparative Politics Today (Boston : Little Brown and Co., 1976), pp. 54-69.

รูปแบบพิธีการ (Conventional forms)

1. การออกเสียงเลือกตั้ง
2. การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง
3. กิจกรรมการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
4. การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ
5. การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ทางการเมืองและการบริหารรูปแบบ

รูปแบบไม่เป็นพิธีการ (Unconventional forms)

1. การยื่นข้อเสนอเรียกร้อง
2. การเดินขบวน
3. การเข้าประจัญหน้ากัน
4. การละเมิดกฎหมายระเบียบของสังคม
5. การใช้ความรุนแรงทางการเมือง
 - 5.1 ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน
 - 5.2 การประทุษร้ายต่อบุคคล
6. สงครามกองโจรและการปฏิวัติ

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของไทย

จากการศึกษาของ รองศาสตราจารย์ ดร.นรนิติ เศรษฐบุตร เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศไทย ได้แยกประเด็นของการศึกษาสรุปได้ดังนี้⁸

⁸นรนิติ เศรษฐบุตร, เรื่องเดิมอ้างแล้ว, หน้า 917-926

1. การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนับเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ประชาชนไทยรู้จักมากที่สุดรูปแบบหนึ่ง มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ.2476 จากนั้นก็มีการเลือกตั้งต่อ ๆ มาสลับกับการปฏิวัติรัฐประหารของฝ่ายทหาร นอกจากการเลือกตั้งทั่วไปในระดับปกติแล้วในเมืองไทยยังมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด กับการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนัน ซึ่งก็เป็นการการเลือกตั้งที่ทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยเหมือนกัน

2. การรณรงค์หาเสียง

รองศาสตราจารย์ ดร.นรนิติ เศรษฐบุตร แบ่งการรณรงค์หาเสียงเป็น 2 ระยะเวลา คือ ประการแรก การรณรงค์หาเสียงในระยะที่ไม่มีพรรคการเมือง

เป็นลักษณะการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในช่วงแรก ๆ ของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การหาเสียงต้องอาศัยบุคคลิกและความสามารถ ตลอดจนชื่อเสียงส่วนตัวยังไม่มีกำหนดนโยบายเป็นของกลุ่มและพรรคแต่อย่างใด มีลักษณะการหาเสียงที่คึกคัก แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อทางการเมืองยังมีไม่มากนัก เพราะการเลือกตั้งเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในการเมือง

ประการที่สองการรณรงค์หาเสียงในระยะเวลาที่มีพรรคการเมือง

การเลือกตั้งครั้งที่ 4 ในวันที่ 6 มกราคม 2489 พรรคการเมืองจึงได้เป็นรูปร่างขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นการหาเสียงก็เป็นไปอย่างกว้างขวางมีการทำในนามกลุ่ม คือ พรรคการเมืองเมื่อเป็นไปเช่นนี้ ก็ย่อมมีคนเข้ามามีส่วนร่วมมาก และมีผลสำคัญเกี่ยวกับนโยบายมากขึ้นกว่าก่อน ซึ่งจะคู่ได้คู่กันไปกับบทบาทของพรรคการเมืองที่เห็นมา บทบาทของพรรคการเมืองจึงเกิดขึ้นสลับกับการปฏิวัติรัฐประหาร และการเลือกตั้งตลอดมาจนถึงปัจจุบัน การเลือกตั้งในระบบพรรคจะต้องมีการแข่งขันโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งกันมาก เพราะจะต้องประชาสัมพันธ์และนโยบายต่าง ๆ ของผู้สมัครให้ผู้เลือกตั้งทราบกรณีวิธีหาเสียง จึงต้องใช้ทุนมาเป็นค่าใช้จ่ายมากขึ้น ทำให้ผู้สมัครจึงต้องพึ่งพาพรรคการเมืองสูงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3. การดำเนินกิจกรรมของบุคคลและกลุ่มต่อปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม สำหรับกิจกรรมที่เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเข้ากลุ่มนั้น ก็คือถึงการมีประชาชนเข้าทำงานร่วมกับคนอื่น เพื่อแก้ปัญหาของกลุ่มหรือของส่วนรวมทั้งที่เป็นการกระทำเฉพาะเรื่องเฉพาะปัญหาเป็นครั้งคราว หรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การ หรือ กลุ่มในสังคมนั้น ๆ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาค้าง ๆ ของชุมชน รองศาสตราจารย์ ดร.นรนิติ เศรษฐบุตร สรุปรมี 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มหรือองค์การของกรรมกร

กลุ่มประเภทนี้เกิดขึ้นในประเทศไทยครั้งแรกในปี พ.ศ.2487 เรียกว่า "สหภาพกรรมกรกลาง" นอกจากนี้ยังมีกลุ่มกรรมกรที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นมาเพื่อถ่วงดุลย์ เรียกว่า "สหภาพกรรมกรไทย" ในปี พ.ศ.2491 ลักษณะของการดำเนินการของกลุ่มกรรมกรทั้ง 2 กลุ่ม ยังขาดพลัง เนื่องจากมิใช่เกิดจากการริเริ่มของกรรมกรเอง ทำให้ซบเซาไปนาน จนมาฟื้นฟูเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแรงงาน ปี พ.ศ.2518 สมาคมลูกจ้างก็กลายมาเป็น สหภาพแรงงาน และรวมกันจนกลายเป็นสภาแรงงานแห่งประเทศไทย บทบาทของสหภาพแรงงานที่ผ่านมามีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลเป็นบางครั้งบางคราว และมักจะเป็นปัญหาที่กระทบกับสหภาพโดยตรงเท่านั้น

2. กลุ่มหรือองค์การชาวนา

เมืองไทยประชาชนประกอบอาชีพกสิกรรมถึง 70 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งน่าจะมีบทบาทมากแต่ในความเป็นจริงแล้ว กลุ่มชาวนาไม่ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มที่ถาวรเป็นการรวมตัวกันชั่วคราวเมื่อได้รับความเดือดร้อนเท่านั้น ทำให้บทบาทของชาวนามีน้อยมาก แยกได้เป็น 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มชาวนา
2. สมาคมชลประทานราษฎร์
3. สหกรณ์

ซึ่งทั้ง 3 กลุ่ม ก็ยังอยู่ในการดูแลของหน่วยราชการ คือ กลุ่มชาวนา และสหกรณ์
อยู่กับกระทรวงเกษตร สหภาพชลประทานราษฎร์ อยู่ในความดูแลของกระทรวงมหาดไทย บทบาท
จึงเป็นไปในลักษณะเน้นความช่วยเหลือกันเองเท่านั้น

3. พรรคการเมือง

พรรคการเมือง ปรากฏว่าประเทศไทยได้มีความพยายามจะสร้างระบบการเมือง
ประชาธิปไตยมาเป็นเวลา 50 ปีแล้ว แต่การสร้างพรรคการเมืองมีเวลาน้อยมาก ในระยะแรก
ผู้สมัคร เข้าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็อาศัยชื่อเสียงของตัวเองเป็นคุณสมบัติ พรรคการเมือง
ไม่มีบทบาทสำคัญ ดังนั้นพรรคการเมืองจึงอ่อนแอ พรรคการเมืองเป็นเพียงตัวประกอบของการ
จัดสร้างประชาธิปไตย ผู้นำไม่กี่คนคิดสร้างขึ้น ไม่ได้มีฐานอยู่ที่ประชาชน จะมีการเลือกตั้งทั่วไป
กันเมื่อไม่กี่อาจมีการตั้งพรรคการเมืองกันขึ้นมา จึงไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนทั่วไปไม่
มากนัก

เหตุสำคัญที่ทำให้พรรคการเมืองอ่อนแอขึ้นเนื่องมาจากว่าการได้อำนาจปกครองของ
ผู้ปกครองนั้นที่ผ่านมาในประเทศไทยหลายต่อหลายครั้งไม่จำเป็นต้องอาศัยพรรคการเมืองเป็น
ฐานและพรรคการเมืองเองก็ไม่ได้มีโอกาสที่จะได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ประชาชน
เลื่อมใสและให้การสนับสนุนอย่างมากได้ ที่ยกมานี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าการเข้าไปรวมกลุ่มกับ
พรรคการเมืองนั้นมีความสำคัญอยู่ และโดยหลักแล้วน่าจะสำคัญกว่ากลุ่มอื่น แต่ตามความเป็นจริง
ก็ไม่ได้สำคัญมากกว่ากลุ่มอื่นนัก

4. กิจกรรมที่ใช้ความรุนแรงของประชาชน

กิจกรรมที่ใช้ความรุนแรงในประเทศไทยนั้นจะมีทั้งที่ทำกันเป็นเอกเทศ และที่
ทำกันเป็นกลุ่มในอดีตที่ผ่านมาในระยะเวลา 50 ปี ของการสร้างระบอบประชาธิปไตยมีเป็นกรณี ๆ
เฉพาะไปมิได้พบว่าต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ กรณีได้แก่

1. การลอบสังหาร

- นายพุ่ม ทับสายทอง ลอบสังหาร จอมพล ป. พิบูลสงคราม

เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2477 แต่ไม่สำเร็จ

- นายลี บุญตา ลอบสังหาร จอมพล ป. พิบูลสงคราม
เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ.2481

2. การประท้วง

- การที่นักศึกษาประท้วงการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500
ก่อให้เกิดการรัฐประหาร โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต่อ จอมพล ป.
พิบูลสงคราม ในที่สุดในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2500
- กรณีประท้วง 14 ตุลาคม 2516 ในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญของประชาชน
ก่อให้เกิดเหตุการณ์จลาจลทำให้รัฐบาลจอมพล ถนอม กิตติขจร ต้องเดินทาง
ออกนอกประเทศ
- การประท้วงการขึ้นราคาน้ำมัน ในเดือน กุมภาพันธ์ 2523 ทำให้รัฐบาล
พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ต้องลาออกในที่สุด

ฯลฯ

สรุป ในส่วนรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่จะนำมาใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้รูปแบบที่มี
ลักษณะเป็นพิธีการ (Conventional) เป็นกรอบซึ่งประกอบด้วย

1. การออกเสียงเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมการลงคะแนนเสียงของประชาชนในการ
ให้การสนับสนุนบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งสมัครรับการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ ของระบบการเมือง
เพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนเข้าไปบริหารงานต่อไป

2. การพูดจาปรึกษาเรื่องการเมือง เป็นการให้ความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับการ
เมืองในทุก ๆ เรื่อง ทุกระดับไม่ว่าการปรึกษาหารือจะเกิดขึ้นกับชนชั้นใดในสังคม ขอบเขต
จำนวนบุคคลจะมากน้อยเพียงใด เป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่จะก่อให้เกิด
กิจกรรมทางการเมืองในที่สุด

3. กิจกรรมการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ที่สำคัญกระบวนการหนึ่ง กิจกรรมนี้จะก่อให้เกิดผลสะท้อนอย่างกว้างขวางจากผลการกระทำ
เนื่องจากขอบเขตของการณรงค์หาเสียงนั้นเป็นกระบวนการ การมีส่วนร่วมที่สามารถกระทำได้

อย่างกว้างขวาง แบ่งได้เป็น 2 ประการใหญ่ ๆ ดังนี้

3.1 กิจกรรมการช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ที่คนสนับสนุนไม่ว่าจะเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองหรือกลุ่มเดียวกันหรือไม่ก็ตาม การประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การช่วยหาเสียงโดยการชักชวนบุคคลต่าง ๆ ให้สนับสนุน การอภิปราย การเปิดไฮต์ปาร์ค แจกใบปลิว ฯลฯ เป็นต้น

3.2 การให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ให้การสนับสนุนทรัพยากรให้แก่ เงิน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

4. การแสดงออกต่อปัญหาทางการเมืองและสังคมทั้งเป็นเอกเทศหรือเป็นกลุ่ม ซึ่งมีลักษณะการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้แก้ปัญหาของตนหรือของกลุ่ม หรือเรียกร้องต่อปัญหาส่วนรวมของบ้านเมือง ซึ่งก่อให้เกิดอิทธิพลต่อระบบการเมืองได้เป็นอย่างดี

ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมักจะต้องกล่าวถึงปัจจัย หรือ เหตุของการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะในแง่ของพฤติกรรมศาสตร์ โดยการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อให้ได้แง่มุมต่าง ๆ ในการอธิบายเหตุแห่งพฤติกรรมที่แสดงออกมา ในการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ กัน

Lester W. Milbrath และ M.L. Goel ได้สรุปไว้โดยการรวบรวมจากนักวิชาการต่าง ๆ ไว้ คือ

ทั้งนี้ สิ่งแวดล้อมเฉพาะหน้าในส่วนของสิ่งเร้า นั้น Milbrath กับ Goel ได้รวบรวมข้อค้นพบจากการวิจัยของนักวิชาการหลายท่านไว้พอจะสรุปได้ดังนี้⁹

⁹ Milbrath and Goel, Political Participation, pp. 35-42

1. ยิ่งบุคคลได้รับสิ่งเร้าเกี่ยวกับการเมืองมากเท่าไร เขาก็ยังมีแนวโน้มว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและจะเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะที่ "ลึก" มากขึ้นเท่านั้น

2. บุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยทางการเมืองอย่างไม่เป็นทางการจะมีแนวโน้มว่าจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ มากกว่าพวกที่ไม่มีการพูดคุยทางการเมืองเลย.

3. ชนชั้นกลางมักจะได้รับสิ่งเร้าทางการเมืองมากกว่าชนชั้นกรรมกร

4. ในบุคคลที่มีแนวโน้มว่าจะติดต่อกันกับบุคคลอื่น ๆ ที่มีระดับการศึกษาเท่าเทียมกัน และในเมื่อบุคคลที่มีการศึกษาสูงโดยทั่ว ๆ ไปจะยุ่งเกี่ยวและพูดคุยเรื่องการเมืองมากกว่า พวกนี้จึงมักพบสิ่งเร้าเกี่ยวกับการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีการศึกษาน้อยกว่า

5. บุคคลที่พึงพอใจในพรรคหรือผู้สมัครใด ๆ มักจะมีสิ่งเร้าทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่รู้จะเลือกใครหรือพรรคใดคือ

ในเรื่องของปัจจัยส่วนตัวนั้น Milbrath และ Goel ได้รวบรวมข้อค้นพบไว้ดังนี้¹⁰

1. บุคคลยังมีความสนใจและห่วงใยเรื่องการเมืองมักจะมีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรม

2. บุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูง โดยเฉพาะมีระดับการศึกษาสูง มีแนวโน้มในทางจิตวิทยาว่าจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับเมืองมากกว่าบุคคลที่มีสถานภาพต่ำ

3. บุคคลที่มีความจงรักภักดี หรือมีความพึงพอใจในพรรคการเมือง หรือกลุ่มทางการเมืองใด ๆ มีแนวโน้มว่าจะกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง

4. บุคคลที่รู้สึกในความสำเร็จของตนเองจะเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับสูงกว่าบุคคลที่ไม่รู้สึกเช่นนั้น

¹⁰ Ibid., pp. 43285.

5. บุคคลที่สามารถเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวในช่วงเยาว์วัยมีแนวโน้มว่าจะพัฒนาความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญในช่วงเวลาแห่งชีวิตต่อ ๆ มา
6. พวกที่มีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมในรูปแบบของการใช้ความรุนแรงหาได้เป็นเพราะถูกบีบบังคับ ถูกสังคมเพิกเฉยหรือมาจากชนชั้นต่ำไม่แต่พวกนี้ มักจะเป็นพวกที่ได้รับการศึกษาดีเป็นที่รู้จักกันในสังคม สนใจการเมืองและมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองเป็นอย่างดีและยังเป็นพวกที่เชื่อในความสามารถของตนเองว่าจะสร้างผลกระทบต่อการเมืองได้
7. บุคคลที่มีบุคลิกภาพชอบออกสังคม มักจะมีแนวโน้มว่าจะเข้าสู่การเมืองและมักจะมีบทบาทเป็นผู้นำด้วย
8. บุคคลที่เกิดจากชนชั้นกลางระดับสูงหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมซึ่งมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูง ๆ มีแนวโน้มว่าจะพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองและมีความรู้สึกที่ตนเองมีความสามารถมากกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ

ในส่วนปัจจัยเรื่องของฐานะตำแหน่งทางสังคมนั้น Milbrath และ Goel ได้สรุปรวบรวมดังต่อไปนี้¹¹

1. บุคคลที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางของสังคมมีแนวโน้มว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่อยู่ห่างไกล
2. เด็ก ๆ ที่เติบโตจากครอบครัวที่บ้านอยู่ใกล้ศูนย์กลางของสังคมมีแนวโน้มว่าจะพัฒนาบุคลิกภาพ ความเชื่อ และทัศนคติอันจะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ง่าย
3. ประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับสูงจะมีระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าในประเทศที่มีระดับของการพัฒนาต่ำ
4. บุคคลยิ่งมีความกินที่อยู่ดีมีมากมักจะมีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าพวกที่ยากไร้

¹¹ Ibid., pp. 86-122.

5. บุคคลที่มีการศึกษามีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย
6. บุคคลที่มีฐานะดีมีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีฐานะด้อยกว่า
7. ชาวนามักจะมีความตื่นตัวทางการเมืองน้อยกว่าชาวเมือง
8. บุคคลที่เข้าเกี่ยวข้องกับองค์กรมักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ
9. สมาชิกสหภาพแรงงานมักจะมีควมสนใจการเมืองมีจุดยืนทางการเมือง และไปใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนมากกว่าพวกที่ไม่ได้เป็นสมาชิก
10. ยิ่งบุคคลอาศัยอยู่ชุมชนใด ๆ เป็นเวลานาน พวกนี้มักจะมีแนวโน้มว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมาก
11. การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของคนจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามช่วงอายุ จนกระทั่งถึงวัยกลางคนแล้วจะค่อย ๆ ลดลงเมื่ออายุมาก ๆ เข้า

ในส่วนตัวแปรผันเรื่องของสิ่งแวดล้อมขนาดใหญ่ เช่น ระบบสังคมและรูปแบบทางการเมืองนั้น Milbrath และ Goel ได้สรุปไว้เป็นประเด็น ๆ ดังต่อไปนี้¹²

1. สังคมที่ยังมีความเป็นทันสมัยมากก็จะมีระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูง
2. ยิ่งมีการแข่งขันกันในระหว่างพรรคการเมืองก็จะมีแนวโน้มว่าระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะสูงขึ้น

¹² Ibid., pp.123-143

3. ยิ่งการเลือกตั้งเกี่ยวกับตำแหน่งที่มีอำนาจมาก หรือเป็นการเลือกตั้งระดับชาติ ก็จะมีผู้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมาก

4. ประชาชนมีแนวโน้มว่าจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งในคราวที่มีผู้สมัครให้เขาเลือกมาก หรือมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเจนมากกว่าในคราวที่มีผู้สมัครน้อยคนหรือไม่มีความแตกต่างระหว่างผู้สมัคร

5. มีการโฆษณาชวนเชื่อมาก จำนวนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะสูง

ปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมในประเทศไทย

สรุปจากการศึกษาของ รองศาสตราจารย์ ดร.นรนิติ เศรษฐบุตร จะสามารถแยก สามารถพบและแยกประเด็นออกได้เป็นดังนี้ ¹³

1. ระดับการระดมทางสังคม (Social Mobilization) ซึ่งได้อ้างถึง แคนเน็ล เลอรนเนอร์ ผู้พูดถึงผลกระทบของการที่สังคมบ้านเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมือง และการเข้าถึงสื่อสารมวลชน กับกรณีที่ คาร์ล คอยซ์ พูดถึงการระดมทางสังคมในความหมายที่ว่า ประชาชนจะเข้าถึงสื่อสารมวลชนได้มากขึ้น ได้มีโอกาสศึกษามากขึ้น และโอกาสมากขึ้นในการศึกษา มีรายได้มากขึ้น มีโอกาสเปลี่ยนย้ายที่อยู่อาศัย หรือมีโอกาสเปลี่ยนอาชีพการงาน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งช่วย ที่จะสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้ แต่ในเวลาเดียวกัน ก็พึงสังวรว่าสิ่งเหล่านี้อาจก่อให้เกิดภาวะที่ประชาชนจำนวนมากถูกปลุกเร้า กระตุ้น ให้ทำตาม ที่ชนชั้นผู้นำต้องการได้เช่นกัน

ในกรณีประเทศไทย การพัฒนาสังคมและท้องถิ่นที่ผ่านมามีสิ่งสังคมเมืองเกิดขึ้นมาก การศึกษาของประชาชนโดยทั่วไปก็ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง เมื่อสิ้นแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2524 นั้น ทางราชการได้พยายามอย่างยิ่งที่จะให้ประชาชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง โดยเน้นและส่งเสริมทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ ดังจะเห็นได้ว่าให้การศึกษาคู่ใหญ่และสายสามัญ การศึกษาคู่ใหญ่สายอาชีพ และกระจายการให้ข้อมูลข่าวสาร

¹³ นรนิติ เศรษฐบุตร, เรื่องเดิมอ้างแล้ว, หน้า 929-930.

โดยการให้บริการด้านโสตทัศนศึกษา การจัดพิมพ์เอกสารออกเผยแพร่แก่ประชาชน

2. เกิดกลุ่มใหม่ในสังคมขึ้นมา เนื่องจากกระบวนการทำให้สังคมทันสมัย ซึ่งเดิมกลุ่มใหม่นี้จะไม่มีอยู่ เมื่อเป็นดังนี้ก็จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในสังคมที่มีอยู่ และทำให้มีคนกลุ่มใหม่ที่จะเข้าสู่การเมือง เราจะเห็นได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทำให้สังคมทันสมัยนั้น ทำให้กลุ่มพ่อค้าได้เข้ามามีส่วนในทางการเมืองมากขึ้นและทำให้คำพูดที่ว่า "สิบพ่อค้าไม่เท่าพระยาเลี้ยง" ลดความสำคัญลงไป

ในเรื่องเพศก็ปรากฏว่าสตรีก็ได้เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองมากขึ้น คนวัยหนุ่มก็มีโอกาสมากด้วย สำหรับกลุ่มใหม่ที่เห็นได้ชัดก็คือ กลุ่มกรรมการตั้งได้กล่าวมาแล้ว การพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้กลุ่มอาชีพกรรมการขยายตัว มีฐานกว้างยิ่งขึ้น เมื่อการเผยแพร่อุดมการณ์ประชาธิปไตย และมีสิทธิความเท่าเทียมกัน ทำให้กลุ่มที่เกิดขึ้นใหม่กระตือรือร้นที่จะขอเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองมาก

3. การพัฒนาของขบวนการชาตินิยมอุดมการณ์ที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเมืองไทยนั้น การพัฒนาดังกล่าวก็คือ เรื่องการขยายความคิดและอุดมการณ์ประชาธิปไตยซึ่งเป็นบทบาทของปัญญาชน ดังจะเห็นได้ว่าในกรณีเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ผู้ที่ร่วมเปลี่ยนแปลงและเป็นต้นคิดสำคัญก็เป็นปัญญาชน คือผู้ที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ และในระยะต่อมาเมื่อเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บรรดาข้าราชการเก่าซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ ครูโรงเรียน นักกฎหมาย ก็ได้เข้ามามีบทบาทในสภาผู้แทนราษฎร โดยได้รับเลือกตั้งเข้ามามากกว่าอาชีพอื่น และโดยการขยายความคิดเรื่องความเสมอภาคนั้น นักการเมืองหรือผู้นำท้องถิ่นตามต่างจังหวัดจึงได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น

4. การขัดแย้งระหว่างผู้นำเอง ก็นับเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะเร้าให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 8 ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ปรากฏว่าเป็นการเลือกตั้งที่ประชาชนออกเสียงมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ ทั้งนี้เพราะผู้นำของพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายค้านเป็นบุคคลที่สำคัญมากในทางการเมือง เคยเป็นผู้นำในกลุ่มเดียวกันมาก่อน โดยเป็นผู้ก่อการมาด้วยกัน เคยร่วมรัฐบาลมาด้วยกัน และทั้ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม และ นายควง อภัยวงศ์ ต่างก็เป็นนายกรัฐมนตรีคนละมากกว่าหนึ่งครั้งด้วย

ซึ่งผู้นำทั้งสองมีความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกัน

5. การปฏิบัติงานของรัฐบาลมีส่วนสำคัญ ได้แก่ การออกกฎหมายเรื่องภาษี การปฏิบัติของเจ้าพนักงานของรัฐในการรักษากฎหมาย หรือการออกกฎหมายต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ประชาชนร่วมกลุ่มกันมีปฏิริยาได้มาตรการต่าง ๆ และต่างกลุ่มต่างก็พยายามแข่งกันเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม หรือต่อกฎหมายกลาง ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อรัฐบาลยอมให้องค์การขนส่งมวลชนขึ้นค่าโดยสารรถเมล์ประจำทาง ก็จะถูกประท้วงจากนักเรียน นักศึกษา กรรมกร และประชาชน แต่ในขณะเดียวกันคนงานขององค์การขนส่งมวลชนก็ไม่พอใจกับการห้ามไม่ให้ขึ้นค่าโดยสาร หรือกรณีการแก้ไขรัฐธรรมนูญก็มีบุคคลที่สนับสนุนและคัดค้านการแก้ไข ได้ออกมาร่วมแสดงความคิดเห็น ทั้งโดยการอภิปราย เขียนบทความ และแสดงประชามติอย่างที่เป็นอยู่ในเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม พ.ศ. 2526 ก็ย่อมแสดงให้เห็นว่าการกระทำบางอย่างของรัฐบาลก็ทำการกระตุ้นให้คนเข้ามามีส่วนร่วมมากได้

โดยสรุปเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่จะใช้เป็นกรอบในการวิจัยกรณีนี้ ประกอบด้วย

แนวของ Lester W. Milbrath และ M.L. Goel ซึ่งรวบรวมไว้

จากสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้า

1. บุคคลที่มีส่วนร่วมพูดคุยทางการเมืองกันอย่างไม่เป็นทางการที่แนวโน้มว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ มากกว่าพวกที่ไม่มีการพูดถึงทางการเมืองเลย
2. บุคคลที่พึงพอใจในพรรคหรือผู้สมัครใด ๆ มักจะมีสิ่งเร้าทางการเมือง ซึ่งก่อให้เกิดการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่รู้จะเลือกใครหรือพรรคใดดี

จากปัจจัยส่วนตัว

1. บุคคลยังมีความสนใจและห่วงใยเรื่องการเมืองมักมีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมในการทำกิจกรรมทางการเมือง

2. บุคคลที่มีความจงรักภักดีและผูกพันหรือมีความพึงพอใจในพรรคการเมืองหรือกลุ่มทางการเมืองใด ๆ มีแนวโน้มว่าจะกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง

จากปัจจัยเรื่องของของฐานะตำแหน่งทางสังคม

1. บุคคลที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางของสังคมมีแนวโน้มจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่อยู่ห่างไกล
2. บุคคลยังมีความอยู่ดีกินดีมากมักจะมีแนวโน้มจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าพวกที่ยากไร้
3. บุคคลที่มีการศึกษาดีมีแนวโน้มจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย
4. บุคคลที่มีฐานะดีมีแนวโน้มจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีฐานะด้อยกว่า
5. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์การมักจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้อง
6. บุคคลอาศัยอยู่ในชุมชนใด ๆ เป็นเวลานานมีแนวโน้มจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก

จากสิ่งแวดล้อมขนาดใหญ่ เช่น ระบบสังคมและรูปแบบทางการเมือง

1. สังคมที่ยังมีความทันสมัยมากก็จะมีระดับของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง
2. ยิ่งมีการแข่งขันในระหว่างพรรคการเมืองก็จะมีแนวโน้มว่าระดับของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง
3. ยิ่งมีการเลือกตั้งเกี่ยวกับตำแหน่งที่มีอำนาจมากหรือนับการเลือกตั้งระดับชาติก็ยิ่งมีผู้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก

ปัจจัยที่สนับสนุนให้มีส่วนร่วมทางการเมืองมีดังนี้

1. การเกิดกลุ่มใหม่ในสังคมขึ้น เนื่องจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงในสังคมความสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ ในทางการเมืองจะมีลักษณะที่แข่งขันกัน การเปลี่ยนแปลงทำให้สังคมทันสมัยขึ้น กลุ่มที่มีพลังทางเศรษฐกิจหรืออำนาจตามกฎหมายจะเข้าไปมีบทบาททางการเมืองมากที่สุดที่สำคัญได้แก่ กลุ่มพ่อค้าเนื่องจากมีปัจจัยทางทรัพยากรสนับสนุนเป็นอย่างดี

2. ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้แก่ การปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือผู้ปกครองในการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือผู้ปกครองในการปฏิบัติงานตามกฎหมายหรือรักษากฎหมายซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ ต่อประชาชนโดยทั่วไป ทำให้ประชาชนรวมกลุ่มกันมีปฏิกิริยาโต้ตอบมาตรการต่าง ๆ ต่างแข่งขันกันเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม นำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง

กลุ่มอิทธิพล - กลุ่มผลประโยชน์ : ความหมาย

คำว่า กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) กับคำว่า กลุ่มอิทธิพล (Pressure Group) เป็นคำที่มักจะใช้ปะปนกัน เนื่องจากมีความหมายใกล้เคียงกัน การให้ความหมายที่แตกต่างกันเป็นผลมาจากนักวิชาการแต่ละท่าน คือตามทัศนระการมอง (Approach) โดยทั่วไปแล้วยอมรับกันว่าคำทั้งสองคำนี้อาจจะใช้ทดแทนได้ในความหมายเดียวกัน กลุ่มผลประโยชน์นั้นพิจารณาตามหลักความเป็นจริงจากพฤติกรรมแล้วเป็นการรวมตัวของกลุ่มชนที่มีผลประโยชน์ร่วม โดยเฉพาะผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพราะกลุ่มผลประโยชน์ยึดเอาแนวอาชีพเดียวกันเป็นหลัก เมื่อการรวมตัวกันดำเนินไปได้ด้วยดี การจัดองค์การที่ดีมีประสิทธิภาพแล้วก็จะสามารถสร้างพลังกายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลและอำนาจเหนือรัฐบาล ผู้บริหารประเทศได้พลังที่วุ่นวายไปถึงจำนวนสมาชิกที่มีจำนวนมากของกลุ่มด้วย¹⁴

¹⁴ วิทยา นภาศิริกุลกิจ. พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ (กทม. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521) หน้า 185.

ความหมายของกลุ่มอิทธิพล

กลุ่มอิทธิพล (Pressure Group) เป็นองค์การผลประโยชน์ของกลุ่มชนซึ่งสมาชิกได้มีส่วนร่วมในทัศนะ มีเป้าหมาย และกิจกรรมตามโครงการของกลุ่มในอันที่จะครอบอิทธิพลต่อเจ้าหน้าที่รัฐบาล และมีอิทธิพลต่อนโยบายของรัฐ กลุ่มผลักดัน หรือกลุ่มอิทธิพลนี้ไม่เหมือนกันกับพรรคการเมือง (Political Party) ที่ว่าพรรคการเมืองต้องการชัยชนะเพื่อจัดตั้งรัฐบาลปกครองประเทศ แต่กลุ่มอิทธิพลนั้นมีเป้าหมายใหญ่คือ ผลประโยชน์ในการเป็นเจ้าของหรือมีอิทธิพลที่จะกำหนดนโยบายของรัฐที่จะมาโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อสมาชิกของกลุ่มตน ความแตกต่างระหว่างกลุ่มผลักดันจะอยู่ที่ขนาดที่ใหญ่หรือเล็ก ความมั่งคั่งในทางการเงิน อำนาจต่อรอง รวมทั้งเป้าหมายที่แตกต่างกัน แต่วิธีการดำเนินงานนั้นเกือบจะเหมือนกันหรือคล้ายกัน คือ วิธีการที่จะมีอิทธิพลเหนือนิมิตมหาชน (public opinion) นอกจากนี้แล้ว กลุ่มอิทธิพลยังมีเป้าหมายที่จะมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ การดำเนินการของกลุ่มอิทธิพลเหล่านี้คือ ลอบบี้ (Lobbies) องค์การทางด้านธุรกิจต่าง ๆ องค์การเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน องค์การทางเกษตรกรรม สหภาพแรงงานทั่ว ๆ ไป รวมทั้งองค์การทางศีลธรรม คือ องค์การทางศาสนาต่าง ๆ ¹⁵

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการตะวันตกได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับเรื่องของกลุ่มอิทธิพลซึ่งสามารถจะสรุปได้โดยสังเขป

เดวิด บี ทรูแมน (David B. Truman) มองว่า กิจกรรมของกลุ่มก็คือ ผลประโยชน์ในกลุ่มนั่นเอง ¹⁶ ส่วน มอริส ดูเวเจอร์ (Maurice Duveger) มองไกลไปกว่านั้นว่า "ถ้ากลุ่มต้องการผลประโยชน์นอกเหนือจากเศรษฐกิจ คือ ต้องการมีอิทธิพลเหนือนโยบาย

¹⁵ เรื่องเดียวกันหน้า 186.

¹⁶ David B. Truman, The Government Process (New York : Alfred A. Knopf, Inc. 1955), p.37

สาธารณะ และการเมืองด้วย ก็เรียกว่า กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองหรือกลุ่มอิทธิพล¹⁷

ดาวิน คาร์ทไรท์ และอัลวิน เซนเคอร์ (Darwin Cartwright and Alwin Zender) กล่าวว่า กลุ่มหมายถึง การที่มนุษย์มีความสัมพันธ์กัน โดยการรวมตัวกันเป็นองค์การเพียงเพื่อสนองตอบความต้องการแต่ละพื้นฐานของแต่ละบุคคล ด้วยเหตุนี้ กลุ่มจึงเป็นเครื่องมือเพียงเพื่อสนองตอบความต้องการพื้นฐานของปัจเจกชน¹⁸

ทุกทฤษฎีที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงการมองแต่ละแง่มุมในสาเหตุของการเกิดกลุ่มที่แตกต่างกันไปอย่างไรก็ตาม ทฤษฎีของการรวมกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ ก็อาจสรุปรวมทั้งหมดได้ว่า "กลุ่ม" เกิดจากความสัมพันธ์หรือการเกี่ยวพันระหว่างกันของบุคคลที่มารวมตัวกันโดยมีแรงจูงใจและผลประโยชน์ร่วมกัน

กลุ่มอิทธิพลสามารถจำแนกออกได้ตามวิธีการพัฒนาทางการเมือง (developmental approach) ของนักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน สองท่าน คือ เกเบรียล เอ. อัลมอนด์ (Gabriel A. Almond) และ จี. บิงแฮม เพาเวล จูเนียร์ (G. Bingham Powell, Jr.)¹⁹ ซึ่งได้จัดแบ่งกลุ่มอิทธิพลออกเป็น 4 ประเภท ด้วยกันคือ

¹⁷Maurice Puverger, Political Partics (New York : Wiley, 1963) p.25.

¹⁸Darwin Cartwright and Alwin Zender, (eds), Group Dynamics (Illinois : Row, Peterson Company, 1953), p. 20.

¹⁹Gabriel A. Almond and G. Bingham Powell Jr., Comparative Politics : Developmental Approach, 4th Printing; (Boston : Little Brown & Company, 1966) p. 74-79.

1. กลุ่มไม่เป็นสมาคม (Non - associational) คือ กลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของปัจเจกชนด้วยความเกี่ยวพันกันแบบพื้นเมืองดั้งเดิม (primitive) หรือจารีตนิยม ซึ่งถือเอาความเป็นญาติมิตรหรือเชื้อชาติ หรือศาสนา หรือชั้นวรรณะ เป็นสัญลักษณ์ หรือมูลเหตุในการรวมกลุ่มกันขึ้น มีความสัมพันธ์ส่วนตัว ทั้งนี้โดยมีหัวหน้าสถาบันนั้น ๆ เป็นผู้นำกลุ่มกระบวนกร และระเบียบในการสร้างและดำเนินการไปไม่ต่อเนื่องในโครงสร้างมีการรวมกลุ่มเป็นพวก ๆ เช่น ชนเผ่าต่าง ๆ ในทวีปอาฟริกา

2. กลุ่มชั่วคราว (anomic) คือ กลุ่มที่เป็นตัวแทนของปัจเจกชน (individual self representation) มีพฤติกรรมที่ปราศจากค่านิยม และเป้าหมายในระยะยาว จึงมักเป็นไปในทางที่ใช้กำลังหรือความรุนแรง พฤติกรรมขาดความแน่นอนและต่อเนื่องเป็นไปชั่วคราว แม้ว่าจะมีการจัดระเบียบในการดำเนินการบ้าง แต่ก็มิได้เป็นตัวแทนของผลประโยชน์ทางการเมืองอย่างแท้จริง ไม่สามารถคาดการณ์หรือควบคุมพฤติกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์จากการรวมกลุ่มนี้ได้ เช่น กลุ่มฝูงชน (mob)

กลุ่มทั้งสองนี้ หากจะมีอิทธิพลอยู่บ้างก็ถูกจำกัด เพราะต้องแข่งขันกับกลุ่มที่มีการจัดระเบียบภายในกลุ่มได้ดีกว่า และเมื่อกลุ่มเหล่านี้มีการดำเนินการที่ต่อเนื่อง ก็จะทำให้กลุ่มเหล่านี้กลายเป็นกลุ่มที่อยู่ในระดับสูงขึ้นไป

3. กลุ่มอิงสถาบัน (institutional) คือ กลุ่มนี้เป็นผลจากการวิวัฒนาการของกลุ่มในสองประเภทแรก เพราะมีการจัดระเบียบและวางกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จนกลายเป็นองค์การอย่างเป็นทางการ (formal) มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเมืองหรือสังคมมากกว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ไม่ว่ากลุ่มในลักษณะนี้จะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ ผลประโยชน์นั้นอาจเป็นเรื่องส่วนตัวหรือของกลุ่มในสังคมมากกว่าที่จะเป็นประโยชน์ของส่วนรวมมีความแข็งแกร่งในสังคมพอสมควร เพราะมีการจัดระเบียบ เช่น กลุ่มข้าราชการทหาร และพลเรือน พรรคการเมืองอาจจัดตั้งขึ้นโดยมีรากฐานจากกลุ่มในลักษณะนี้ก็ได้

4. กลุ่มสมาคม (associational) ซึ่งสมาคมจีนก็จัดอยู่ในกลุ่มประเภทนี้ คือ การรวมกลุ่มของผู้ที่มีผลประโยชน์แนวความคิดเฉพาะเจาะจงร่วมกัน และมีการแสดงออกอย่างเห็นได้ชัด มีคณะกรรมการหรือคณะผู้ดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา มีกระบวนการในการก่อตั้งและมีเป้าหมายที่แน่นอน จึงทำให้กลุ่มในลักษณะนี้ได้เปรียบมากกว่ากลุ่มในลักษณะอื่น ๆ เพราะเป็นตัวแทนของกลุ่มชนที่มีขอบเขตซึ่งกว้างกว่ามาก กลุ่มสมาคมนี้จะสามารถพัฒนาสังคมได้และมีแนวโน้มที่จะพัฒนากลุ่มในลักษณะอื่นได้ด้วย เช่น แพทยสมาคมในสหรัฐอเมริกา

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจย่อมมีโอกาสที่จะเป็นกลุ่มอิทธิพลที่มีประสิทธิภาพได้มากกว่าการรวมกลุ่มทางสังคม เพราะกลุ่มทางเศรษฐกิจ นั้นมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้องกันทำให้อำนาจในการต่อรองกับกลุ่มอื่น ๆ หรือรัฐบาลได้มากกว่ากลุ่มทางสังคม

กลุ่มอิทธิพล มีขนาด จำนวนสมาชิกมากน้อยต่างกัน แต่ขนาดมิได้เป็นเครื่องกำหนดว่าบทบาทของกลุ่มอิทธิพลกลุ่มนั้น ๆ ว่าจะมีมากน้อยเพียงใด หากแต่ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละกลุ่มในการต่อรองกับองค์กรอื่น ๆ ในสังคมนั้น กลุ่มใดที่มีการผูกพันกันอย่างเหนียวแน่นจะทำให้สมาชิกของกลุ่มมีความจงรักภักดีต่อกันเป็นอย่างมาก ย่อมมีผลให้กลุ่มอิทธิพลกลุ่มนั้นมีประสิทธิภาพได้ดีกว่ากลุ่มที่มีการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ

การรวมกลุ่มในสังคมไทย กลุ่มที่ได้รับความสนใจและมีการศึกษามากที่สุด คือกลุ่มชาวจีน เพราะกลุ่มชาวจีนเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุดในสังคมไทย ทั้งยังเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอันมาก ยิ่งไปกว่านั้น กลุ่มชาวจีนยังเป็นกลุ่มที่ยึดมั่นในเชื้อชาติ และวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ของตนอย่างเหนียวแน่น จนกลายเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในสังคมไทยอยู่ไม่น้อย ดังปรากฏในอดีตที่ผ่านมา

สำหรับสมาคมจีนในประเทศไทยจัดได้ว่าเป็นกลุ่มอิทธิพลที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากเหตุผลต่าง ๆ ดังที่ได้บรรยายดังกล่าวข้างต้น

ความหมายของกลุ่มผลประโยชน์

กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) หมายถึง กลุ่มตัวแทนตามสาขาอาชีพ และสาขาในสังคม ซึ่งมีจำนวนมากและตามความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา และเป็นที่ยอมรับว่าคำต่อไปนี้ใช้แทนได้ ในความหมายที่เป็นกลุ่มที่ต้องการรักษาผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่าง

Interest Groups	คือ กลุ่มผลประโยชน์
Pressure Groups	คือ กลุ่มผลักดัน - กลุ่มอิทธิพล
Organized Interests	คือ การรวมกลุ่มของผู้มีผลประโยชน์
Lobbies	คือ กลุ่มแลกเปลี่ยนผลประโยชน์นอกสภา หรือ สภาที่ 3 ของสหรัฐอเมริกา
Political Groups	คือ กลุ่มการเมือง, สโมสรการเมือง
Powers Groups	คือ กลุ่มพลังต่าง ๆ, ขบวนการต่าง ๆ ²⁰

Graham Wootton แห่งมหาวิทยาลัย Tufts U.S.A. ได้อธิบายไว้เกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์ว่า

กลุ่มผลประโยชน์คือ กลุ่มทุกกลุ่ม หรือองค์การทุกองค์การที่แสวงหาอิทธิพลเหนือนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ตามวิถีทางที่กำหนด ในขณะที่เดียวกันก็ปฏิเสธที่จะรับผิดชอบโดยตรงที่จะปกครองประเทศ กลุ่มผลักดันคือองค์การใด ๆ ที่แสวงหาการมีอิทธิพลเหนือนโยบายของรัฐบาล ซึ่งในขณะที่เดียวกันก็ปฏิเสธที่จะแสดงความจำนงที่จะยอมรับความรับผิดชอบต่อกิจการสาธารณะ

²⁰ วิทยา นาศิริกุลกิจ. เรื่องเดิมอ้างแล้ว, หน้า 186.

กลุ่มผลประโยชน์เป็นกลุ่มของผู้ร่วมทัศนคติที่ได้ทำการเรียกร้องต่อกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม และเมื่อใดที่กลุ่มผลประโยชน์นี้กระทำการเรียกร้องข้อเสนอของตนโดยผ่านสถาบันใด ๆ ของรัฐบาลก็ตาม กลุ่มผลประโยชน์นี้จะกลายเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง (Political interest group) และเมื่อใดที่กลุ่มผลประโยชน์ปฏิบัติการในระดับการเมือง กลุ่มนี้จะถูกเรียกว่า กลุ่มอิทธิพล (pressure groups) ²¹

จากการศึกษาของนักวิชาการไทย ม.ร.ว.พฤษิสาณ ชุมพล ในเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์และได้สรุปนิยามกลุ่มผลประโยชน์ของอัลมอนต์และเพาเวลล์ ได้เป็น

"กลุ่มคนที่เชื่อมโยงกันโดยมีความสนใจเรื่องห่วงใยในสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันและโดยมีความสำนึกอยู่ไม่มากก็น้อย ว่าเรามีความเชื่อมโยงดังกล่าวกันอยู่"

จากนิยามนี้ อัลมอนต์ และเพาเวลล์ แบ่งประเภทของกลุ่มผลประโยชน์ออกเป็น 4 ประเภทด้วยกัน ประกอบด้วย

1. กลุ่มผลประโยชน์ และบุคคลที่เคว้งคว้าง ไร้ที่สถาน (anomic interest groups) เป็นกลุ่มที่มีลักษณะการปะทุขึ้นมาอย่างกระทันหัน เช่นการจลาจล การเดินขบวน มักจะมีรูปแบบในสภาพกลุ่มที่ไม่ได้รับการจัดตั้งในสังคม โดยไม่มีการจัดตั้งเป็นองค์กรแต่อย่างใด
2. กลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่มีการจัดตั้ง (non-Associational interest groups) หมายถึงกลุ่ม เครือญาติ กลุ่มญาติภาค กลุ่มสถานภาพ กลุ่มชนชั้น มีลักษณะเป็นกลุ่มคนที่อาจไม่ได้พบปะกันอย่างสม่ำเสมอ แต่มีความรู้สึกร่วมกัน มีความเชื่อมโยงกันทางจิตใจทางวัฒนธรรมพอสมควร ซึ่งอาจแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ เป็นครั้งคราว โดยผ่านบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือผู้นำทางศาสนา ตัวอย่างเช่น การที่เจ้าของที่ดินหลายคน ขอร้องข้าราชการสรรพากรให้พิจารณาไม่ขึ้นภาษีที่ดิน โดยที่การขอร้องนี้เกิดขึ้นเมื่อเล่นกอล์ฟด้วยกัน

²¹ Graham Wootton, Interest-Groups (Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, N.J., 1970).p.1-2 อ้างถึงใน วิทยา ภาศิริกุลกิจ เรื่องเดียวกัน หน้า 187.

3. กลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นสถาบัน (institutional Interest groups) เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีองค์กรเป็นทางการ เช่น พรรคการเมือง สภานิติบัญญัติ กองทัพ ศาสนา หน่วยงานราชการ และสถาบันอื่น ๆ ซึ่งมีหน้าที่เฉพาะอย่างอื่น กลุ่มเหล่านี้อาจแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มเองหรือทำหน้าที่เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของกลุ่มอื่นในสังคม นอกจากนั้นกลุ่มย่อยภายในสถาบันสำคัญ ๆ เหล่านี้ อาจทำหน้าที่แสดงออกซึ่งผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มของตนก็ได้

4. กลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นทางการ (associational interest groups) กลุ่มที่เป็นทางการ หมายถึง มีการจัดตั้ง มีสมาชิกเป็นการแน่นอนไม่ได้ หมายถึงถึงเป็น "ทางราชการ" เช่น สหภาพแรงงาน สมาคมนักธุรกิจ สมาคมเชื้อชาติ กลุ่มประชาชนประจำท้องถิ่นต่าง ๆ เหล่านี้เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นปากเสียงแทนผลประโยชน์ของกลุ่มชนกลุ่มหนึ่ง กลุ่มใดโดยเฉพาะ²²

ซึ่งรายละเอียด จากทฤษฎีและแนวความคิดในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองและกลุ่มอิทธิพลผลประโยชน์จะนำไปใช้เป็นการรอบในการศึกษาต่อไป

²² G.A. Almond and G. Bingham Powell, Comparative Politics : A Developmental Approach, (Boston and Toronto. Little, Brown and Company,

1966), pp. 75-80 อ้างถึงใน พลทิสฐาน ชุมพล, ระบบการเมือง : ความรู้เบื้องต้น. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530 หน้า 90-93.